

BOLU İLİNDE HAYVANSAL DIŞKILARIN YÖNETİMİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR

BOLU ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İL MÜDÜRLÜĞÜ

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8.maddesi gereğince; Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle; kirlenmenin meydana geldiği hallerde kirleten, kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Atıkların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanması, atık oluşumunun azaltılması, atıkların yeniden kullanımı, geri dönüşümü, geri kazanımı gibi yollar ile doğal kaynak kullanımının azaltılması çevremiz için büyük önem arz etmektedir.

Bu nedenle;

Atıkların; yeniden kullanımı, geri dönüşümü ve ikincil hammadde elde etme amaçlı diğer işlemler ile geri kazanılması, enerji kaynağı olarak kullanılması veya bertaraf edilmesi esastır.

Atıkların üretildikleri/bulundukları yere en yakın ve en uygun tesise en hızlı şekilde ulaştırılarak, uygun yöntem ve teknolojiler kullanılarak işlenmesi esastır.

Atıkların üretiminden ve yönetiminden sorumlu kişi, kurum ve kuruluşlar, atık yönetiminin her aşamasında atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermesini önleyecek tedbirleri almakla yükümlüdür.

Atıkların toprağa, denizlere, göllere, akarsulara ve benzeri alıcı ortamlara dökülmesi, doğrudan dolgu yapılması ve depolanması suretiyle çevrenin kirletilmesi yasaktır.

Atık üreticileri ve atık sahipleri, atıklarının Yönetmelik hükümleri ve Bakanlıkça belirlenen esaslara uygun olarak izin/çevre lisansı almış atık işleme tesislerine göndermekle yükümlüdür.

Atık Yönetimi Yönetmeliği'ne göre hayvansal dışkılar tarımsal amaçlı kullanılan kısım haricinde atık olarak değerlendirilmektedir.

İLİMİZDEKİ DURUM

İlimizde yaklaşık 3000 adet kümes bulunmaktadır.

Etlik piliç üretimi yapan kümeslerin dönem kapasitesi yaklaşık 40.000.000 adet civarındadır.

Etlik piliç yıllık üretim kapasitesi yaklaşık olarak 240.000.000 adet olmaktadır. Bu da yıllık yaklaşık 500.000 ton beyaz et anlamına gelmektedir.

Böyle büyük bir endüstrinin pek çok ana girdileri olması kaçınılmaz olduğu kadar çıktılarının da olması son derece doğaldır.

Kanatlı üretiminde altlık olarak kullanılan ve civciv gelmeden önce yere serilen talaş (zaman zaman ise çeltik kavuzu olarak bilinen pirinç kabuğu) ile kanatlı üretimi sırasında oluşan tavuk dışkısı karışımı her kümesteki 45 günlük üretimin sonunda piliç başına yaklaşık 1,2 kg atık olarak ortaya çıkmaktadır.

İlimizin tamamı dikkate alındığında kanatlı üretimi sonucu ortaya çıkan yıllık atık (hayvansal dışkı) miktarı 300.000 ton civarındadır. Bu atığın %22,5 luk bölümü merkez ilçe, %25 lik bölümü Mudurnu ve % 37 si Göynük ilçesinde yapılan üretimler sonucu oluşmaktadır. Geri kalan %15,5 lik bölüm ise diğer 6 ilçede yapılan üretimlerde oluşmaktadır.

İLİMİZDEKİ KÜMES, KANATLI HAYVAN VE KANATLI HAYVAN DIŞKISI MİKTARLARI

	ETLİK	DAMIZLIK	HİNDİ	YUMURTALIK	TOPLAM
KÜMES SAYISI (ADET)	2132	385	253	198	2968
TOPLAM KAPASİTE	38.783.000 Dönem 232.698.000 Yıl	4.557.000	1.653.000	4.363.000	49.356.000
YILLIK DIŞKI MİKTARI (TON)	(Adetx6x1,2kg) 280.000	(Adetx15 Kg) 65.000	(Adetx4x5kg) 25.000	(Adetx35 Kg) 150.000 ton yaş 60.000 ton kuru	430.000
GÜNLÜK DIŞKI MİKTARI	775 ton/gün	180 ton/gün	70 ton/gün	165 ton/gün	1200 ton/gün

Böylesine büyük bir endüstrinin en önemli çevresel sorunu, kanatlı üretimi sonrasında ortaya çıkan atığın doğrudan alıcı ortama verilmesi nedeniyle suyun, toprağın, havanın yani doğanın kirletilmesidir.

Kanatlı sektörü ülkenin hızla artan beyaz et ihtiyacına cevap verebilmek için büyüme atılımları içerisinde olur iken artan üretimin doğal sonucu olarak artan atığın/gübrenin bertarafı konusunda da İlimizde önemli yatırımlar yapılmaktadır.

Gelinen noktada hayvansal dışkının toprağı, yeraltı ve yerüstü sularını kirleten, hava kalitesini etkileyen, etrafa viral ve bakteriyel tavuk hastalıkları saçan ve depolandıkları açık alanlarda kötü kokular yayan bir atık olmaktan çıkması zaruri bir hal almıştır.

Çiftliklerde oluşan hayvansal dışkının bir bölümü çiftçiler tarafından tarlalarda değerlendirilmekte, büyük bir kısmı ise doğaya gelişigüzel bırakılmaktadır. Bu gelişigüzel kullanım İlimiz topraklarının, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ayrıca hava ve koku kirliliğine sebebiyet vermektedir.

Koku kirliliği toplumdaki yaşam kalitesini düşürmekte ve İlimiz turizmini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu nedenle hayvan çiftliklerinden kaynaklanan dışkının uygunsuz bertarafının önlenebilmesi amacıyla bekletilmeksizin hayvan yetiştiriciliğinden kaynaklı dışkıların yakıldığı, geri kazanıldığı ve/veya bertaraf edildiği çevre izni/lisansı almış geri kazanım/bertaraf (kompost, gazlaştırma, yakma, biyogaz vb.) tesislerinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu amaçla Bolu İli Mahalli Çevre Kurulunun 27/06/2022 tarih ve 88 sayılı kararı ile **Hayvansal Dışkıların Yönetiminde Uyulacak Usul ve Esaslar** belirlenerek yürürlüğe konulmuştur.

Buna göre;

Hayvansal dışkının taşınması, tarımsal amaçlı toprakta kullanımı ve gerikazanım/bertarafı ile ilgili olarak şu hususlara uyulacaktır:

TAŞIMA

- ❖ Atığın üretildiği/bulunduğu yere en yakın izinli/lisanslı tesise en hızlı şekilde ulaştırılması gerekmektedir.

- ❖ Atığın veya bunun işlenmesi sonucunda ortaya çıkan fermente ürünlerin, görünüş, koku, toz, sızdırma ve benzeri faktörler yönünden çevreyi kirletmeyecek şekilde kapalı araçlarda taşınması zorunludur.

❖ Açık kasalı taşıma araçları ile taşıma esnasında araç kasasının üzeri branda ile kapatılacaktır.

- ❖ Atık taşıma araçlarında; tarımsal amaçlı olarak toprakta kullanılacak olanlar için İl Tarım ve Orman Müdürlüğünün uygunluk yazısı, geri kazanım/bertaraf tesislerine gönderilenler için ise Hayvansal Dışkı Taşıma ve Geri Kazanım/Bertaraf Formu bulundurulacaktır.

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

HAYVANSAL DIŞKI TAŞIMA VE GERİ KAZANIM/BERTARAF FORMU

Tarih: .../.../....

ATIK SAHİBİ/ÜRETİCİ BİLGİLERİ		
Adı-Soyadı/Ünvanı		
Kümes İşletme No		
Adres		
Kanatlı Cinsi		
Kanatlı Adedi		
Altlık Malzemesinin Cinsi		
ATIK GERİ KAZANIM/BERTARAF TESİSİ BİLGİLERİ		
Tesisin Adı/Ünvanı		
GFB/İzin ve Lisans Tarihi ve No'su		
Adresi		
Alınan Atık Miktarı**		
TAŞIYICI BİLGİLERİ		
Araç Sahibinin Adı-Soyadı		
Araç Plakası		
Araç Kayıt Belgesi Çalışma İzin Numarası		
ATIK SAHİBİ/ÜRETİCİ	TAŞIYICI	ATIK GERİ KAZANIM/ BERTARAF TESİSİ
ADI SOYADI	ADI SOYADI	ADI SOYADI
İMZA	İMZA	İMZA

*Form Atık Geri Kazanım/Bertaraf Firması tarafından doldurulup imza altına alınacak ve denetimlerde ibraz edilmek üzere taraflarca (taşıyıcı hariç) 3(üç) yıl süre ile muhafaza edilecektir.

**Alınan atık miktarı Atık İşleme/Geri Kazanım/Bertaraf Tesisinde tartıldıktan sonra yazılacaktır.

❖ Özellikle Etlik Piliç (Broiler) üretim tesislerinden kaynaklanan atığın biyogüvenlik açısından il sınırları dışarısına çıkarılmaması esastır. Ancak atığın üretildiği/bulunduğu yere en yakın tesis il dışında ise atıkların bu tesise intikali uygun olacaktır.

❖ Atık taşıyan araçlarla başka malzeme taşınması biyogüvenlik açısından risk teşkil edebileceğinden uygun görülmemektedir. Bu nedenle atıklar (hayvansal dışkı) yalnızca İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden Araç Kayıt Belgesi'ni almış araçlar tarafından taşınacaktır.

T.C.
.....VALİLİĞİ
İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

ARAÇ KAYIT BELGESİ

Araç Sahibinin Adı :
Araç Sahibinin Adresi :
Araç Faaliyet Alanı :
Araç Plakası :
Araç Cinsi :
Taşıdığı Ürün Kategorisi :
Araç Kapasite :
Çalışma İzin Veriliş Tarihi :
Çalışma İzin Numarası :

13.06.2010 tarihli ve 27610 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 6 ncı maddesine dayanılarak 24.12.2011 tarihli ve 28152 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "İnsan Tüketimi Amacıyla Kullanılmayan Hayvansal Yan Ürünler Yönetmelik" hükümleri kapsamında yukarıda ticari adı, adresi ve faaliyet alanı belirtilen tesis/işletmenin kaydı uygun görülmüş olup, bu belgenin alınması diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından ilgili mevzuata göre verilen izin ve ruhsatların alınması mükellefiyetini ortadan kaldırmaz.

.....
Vali a.
İl Müdürü

TARIMSAL AMAÇLI TOPRAKTA KULLANIM

- ❖ Hayvansal dışkıların işlenmeden doğrudan toprağa verilebilmesi için İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün uygun görüşü alınacaktır.

- ❖ Uygun görüş için yapılacak başvuruda;
- Kümes/Ahır işletme numarası,
 - Cinsi (Tavuk, Hindi, Büyükbaş, Küçükbaş vb.)
 - Altlık olarak kullanılan malzemenin cinsi,
 - Çıkış ve varış noktası bilgileri,
 - Kullanılacak miktar,
 - Çıkış noktası ile varış noktası arasındaki mesafe,
 - Hayvansal dışkıyı taşıyacak aracın;
 - Plakası
- ve İl Müdürlüğünce varsa istenecek diğer bilgi ve belgelerin yer alması gerekmektedir.

GERİ KAZANIM VE BERTARAF

- ❖ Atıkların geri kazanılması ve/veya bertaraf edilmesi işlemleri, gerekli izin ve/veya çevre lisansı almış tesisler tarafından gerçekleştirilir.

GERİ KAZANIM VE BERTARAF

- ❖ Atıkların bu tesisler dışında üçüncü kişiler tarafından geri kazanım ve bertaraf faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, diğer maddelerle ve yakıtlara karıştırılarak yakılması yasaktır.

GERİ KAZANIM VE BERTARAF

- ❖ Hayvansal dışkılar biyobozunur atık olarak yönetimi sağlanabilecek atıklar olduğundan, bu atıkların depolandığı yerde bozunma sürecinin başlama ihtimali ile birlikte koku, haşere üremesi ve diğer çevresel risklere neden olabileceği dikkate alındığında ara depolama tesislerinde depolanması /biriktirilmesi uygun görülmemektedir.

GERİ KAZANIM VE BERTARAF SÖZLEŞME

- ❖ Çiftlik sahiplerinin mevcut hayvan çiftliklerinde oluşan hayvansal dışkılarını verecekleri çevre izinli/lisanslı geri kazanım/bertaraf tesisleri ile sözleşme yapmaları ve bu sözleşmeleri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'ne tarihine kadar sunmaları gerekmektedir.

BELGE İBRAZİ

- ❖ Kanatlı hayvan kesimhaneleri üretim yaptırmış oldukları kümeslere yeni civciv vermeden önce, bir önceki dönemle ilgili atık bertarafını nasıl yaptığına dair belgeyi talep edecekler.

BELGE İBRAZI

- ❖ Belge ibraz edemeyen üreticilerin kümeslerine civciv verilmeyecek ve gerekli işlemlerin yapılması için İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'ne ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'ne bilgi verilecektir.

DENETİM

- ❖ Bu usul ve esaslarda belirtilen hususların denetimi
 - Kolluk Kuvvetleri,
 - İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve
 - Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yapılacaktır.

DENETİM

- ❖ Yapılan denetimlerde belirtilen hususlara aykırı hareket ettiği tespit edilenler hakkında gerekli cezai işlemler uygulanacaktır.

Resul DEVECİ
İl Müdür Yardımcısı
TEŞEKKÜR EDERİM